

احکام نماز

پیامبر اکرم (ص):

مَوْضِعُ الصَّلَاةِ مِنَ الدِّينِ كَمَوْضِعِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ
جایگاه نماز در دین، مانند جایگاه سر در بدن است.
کنز العمال، ج ۷، حدیث ۱۸۹۷۲

اقسام کارها در رابطه با قبله

واجب

نمازهای واجب، نمازهای مستحبی که در حالت آرامش (وقتی که راه نمی رود) می خوانند؛ در حال احتضار (نزدیک شدن به مرگ و جان دادن)؛ دفن میت، سر بریدن حیوانات؛ نماز احتیاط؛ سجده و تشهد فراموش شده.

مستحب

دعا و قرآن خواندن؛ تعقیب نماز؛ سجده واجب قرآن؛ نشستن در هر زمان و مکان...

مکروه

جماع؛ هر کاری که خلاف ادب در پیشگاه الهی است و منافات با قبله دارد.

حرام

تخلی (ادار و مدفوع کردن).

تعریف نماز

نماز با صلاه در لغت یعنی دعا و در اصطلاح احکام عبادتی است شامل نیت، قیام، تکبیرة الاحرام، قرائت، رکوع، سجود، ذکر، دعا، تشهد و سلام که با شرایط و شیوه خاصی انجام می شود.

اهمیت نماز

بر اساس آیات قرآن مجید و روایات و سفارش های پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و ائمه هدی علیه السلام نماز یکی از ضروری ترین و مهم ترین تکالیف اسلامی است که بر هر انسان بالغ و عاقلی واجب می باشد، به گونه ای که حتی در بهبوه جنگ و آتش سوزی و حتی هنگام غرق شدن در آب نیز از عهده مکلف برداشته نمی شود. اگر کسی نماز را ترک کند دین خود را خراب کرده است و مرتکب گناهی بزرگ شده است.

قرآن کریم می فرماید: «در آخرت از برخی مجرمان می پرسند چه چیز شما را به دوزخ کشاند؟ می گویند: ما از نماز گزاران نبودیم». امام صادق (علیه السلام) می فرماید: به هنگام حساب، پیش از هر چیز نماز انسان را محاسبه می کنند، اگر قبول درگاه خدا شود سایر اعمال نیز قبول خواهد شد و اگر پذیرفته نگردد سایر اعمال قبول نخواهند شد. آثار معنوی نماز به حدی است که پیشوایان معصوم (علیهم السلام) نماز را ستون دین نامیده اند.

آثار و فواید نماز

نماز، پیوند دهنده و رابط میان انسان با خداست و مایه صفای روح، پاکی دل، پیدایش روح تقوا، تربیت انسان و پرهیز از گناهان است، و بر طبق روایات کسی که نمازهای پنج گانه را انجام می دهد از گناهان پاک می شود، همان گونه که اگر در شبانه روز پنج مرتبه در نهر آبی شست و شو کند اثری از آلودگی در بدنش باقی نمی ماند.

نماز از ضروریات دین اسلام است و کسی که منکر آن شود چنانچه ضروری بودن آن را بداند و انکار آن به انکار خدا یا توحید یا نبوت برگردد کافر و نجس است و اگر ضروری بودن آن را نداند کافر و نجس نیست گرچه احتیاط مستحب در اجتناب از اوست؛ یعنی بهتر است مسلمان با چنین شخصی به گونه ای برخورد نداشته باشد که رطوبت از بدن او به لباس و بدنش سرایت کند.

انحراف از قبله

انحراف کمتر از ۹۰ درجه به سمت چپ و راست باشد

اگر بعد از نماز متوجه انحراف شود؛ نماز درست است.

در بین نماز متوجه شود؛ باید به سمت قبله برگردد و نماز را ادامه دهد.

در وقت متوجه شود(هنوز فرصت دوباره خواندن نماز داخل وقت را دارد)؛ باید نماز را اعاده کند.

پس از وقت متوجه شود؛ نماز صحیح است و احتیاط مستحب قضای آن است.

انحراف به اندازه ۹۰ درجه یا بیشتر باشد

بعد از نماز متوجه شود

در بین نماز متوجه شود.

وقت نماز وسعت دارد؛ باید نماز را به هم بزنند و دوباره شروع کند.

وقت نماز وسعت ندارد؛ باید به سمت قبله برگردد و نماز را ادامه دهد و احتیاط مستحب قضای آن است.

انحراف غیر عمدی از قبله

اگر در نماز به اشتباه صورت به طرف چپ یا راست برگردد آیا نماز باطل است؟

امام و مکارم: اگر به اشتباه و غیر عمدی همه صورت را به طرف راست یا چپ قبله برگرداند احتیاط واجب آن است که نماز را دوباره بخواند؛ ولی اگر سر را کمی برگرداند عمدی باشد یا اشتباهی، نمازش باطل نمی شود. **بهجت و صافی:** اگر به عمد یا اشتباه سر را به طرف راست یا چپ برگرداند، نمازش باطل نمی شود؛ ولی کراهت دارد.

خامنیه‌ای: اگر چرخش صورت قابل توجه و آن قدر نیست که تمام صورت به طرف راست و یا چپ برگردانده شود، اشکال ندارد.

سبحانی: اگر از روی عمد یا اشتباه همه صورت را به طرف راست یا چپ قبله برگرداند به گونه‌ای که رو به قبله بودند به آن گفته نشود نمازش باطل است؛ ولی اگر سر را کمی برگرداند عمدی باشد یا اشتباهی، نمازش باطل نمی شود.

سیستانی: اگر انحراف او عرفاً زیاد باشد، بنا بر احتیاط واجب باید نماز را دوباره بخواند، ولی اگر سر را کمی برگرداند، عمدی باشد یا اشتباهی نمازش باطل نمی شود.

حد مجاز انحراف از قبله

می‌خواستم بدانم که در نماز، انحراف از قبله تا چه حد مجاز است و به نماز لطمه‌ای نمی‌زند؟

امام: اگر طبق دلیل معتبری به یک طرف (به عنوان قبله) نماز بخواند سپس مشخص شود که آن طرف نبوده است، چنانچه انحراف او از قبله کمتر از ۹۰ درجه به سمت راست یا چپ باشد، نماز صحیح است و اگر در وسط نماز متوجه انحراف شود، باید بقیه نمازش را رو به قبله بایستد و به طرف قبله برگردد (در حال چرخش نباید ذکر بگوید).

بهجت: انحراف عمدی از قبله جایز نیست و باید عرفاً رو به قبله بودن را مراعات کند، مگر به اندازه پهنای یک انگشت (۴ درجه) که بخشیده شده است.

خامنیه‌ای: کسی که جهت قبله را می‌داند، نباید از روی عمد از جهت قبله منحرف شود، اگر به حد دست راست و یا دست چپ قبله نرسیده باشد (یعنی کمتر از ۹۰ درجه باشد) نمازش صحیح است.

صافی: انحراف عمدی از قبله اگر کم باشد، مثل چهار درجه که عرفاً شخص رو به قبله شمره شود اشکال ندارد و صدق حالت رو به قبله بودن در نظر عرف کافی است.

مکارم: انحراف اگر عمدی نباشد تا کمتر از ۹۰ درجه اشکالی ندارد و آگاهانه ۳ الی ۴ درجه مجاز است.

سیستانی: در انحراف کم تر از ۹۰ درجه، اگر این انحراف به خاطر جهل به حکم باشد بنا بر احتیاط واجب باید در داخل وقت، نماز را اعاده کند (دوباره بخواند) و خارج از وقت قضا نماید.

مکارم: در انحراف بیش تر از ۹۰ درجه، اگر بعد از نماز متوجه شود که این مقدار انحراف داشته، بنا بر احتیاط واجب باید نماز را اعاده کند. و اگر در بین نماز متوجه شود، باید اعاده کند.

صافی: در انحراف بیش تر از ۹۰ درجه، اگر بعد از نماز متوجه شود که این مقدار انحراف داشته، اگر چه در فهمیدن و تلاش برای پیدا کردن جهت قبله خطا کرده باشد، باید در وقت نماز اعاده کند و در خارج وقت اعاده لازم نیست حتی اگر پشت به قبله نماز خوانده باشد، اما اگر فراموش کرده باشد یا غافل یا جاهل باشد احوط آن است که در وقت اعاده کند و خارج از وقت قضای نماز را به جا آورد.

سیستانی: در انحراف بیش تر از ۹۰ درجه، اگر انحراف از قبله به خاطر جهل به حکم باشد باید در خارج وقت نمازش را قضا کند.

رعایت قبله در نماز نشسته

✓ کسی که باید نشسته نماز بخواند، اگر نمی تواند به طور معمول بنشیند و در موقع نشستن کف پاها را به زمین می گذارد باید در موقع نماز صورت و سینه و شکم او رو قبله باشد و لازم نیست ساق پای او رو به قبله باشد.

سبحانی: همین قدر که بگویند رو به قبله است کافی است رو به رو بودن حقیقی شرط نیست.

صافی: ساق پای او نیز باید رو به قبله باشد.

رعایت قبله در نماز خوابیده

✓ جهت قبله برای کسی که به صورت خوابیده نماز می خواند با توجه به توانایی فرد، به بتر تیب زیر است:

۱. اگر توانایی داشت به پهلو راست بخواند و جلوی بدن او رو به قبله باشد.

۲. اگر توانایی خوابیدن به پهلو راست را نداشت، به پهلو چپ بخواند

و جلوی بدن او رو قبله باشد.

۳. اگر توانایی خوابیدن به پهلو چپ را هم نداشت، به پشت بخوابد و کف پای او رو به قبله باشد.

۴. اگر توانایی خوابیدن به پشت را هم نداشت به روی «شکم» بخوابد و به گونه ای بخوابد که پاهایش رو به قبله باشد.

بهجت: اگر به روی «شکم» خوابیده، به هر صورتی که ممکن است نماز بخواند؛ ولی تا حد امکان طوری باشد که نزدیکتر به نماز کسی که ایستاده نماز نمی خواند، بارعایت مراتبی که ذکر شد باشد.

خامنه ای: اگر به روی شکم خوابیده، طوری بخواند که سرش رو به قبله باشد. به صورتی که اگر به طور معمول بنشیند، صورتش رو به قبله قرار گیرد.

مکارم: اگر به روی شکم خوابیده، می تواند به گونه ای بخوابد که صورتش به سمت قبله باشد، به این صورت که برای نماز نیت کند و بعد از تکبیرة الاحرام و حمد و سوره برای رکوع با سر و اگر نتواند با چشم اشاره کند و برای سجده نیز پیشانی را روی مهر گذارد.

کسی که نمی تواند به پهلو راست یا چپ بخوابد، باید به پشت خوابیده و پاهای خود را رو به قبله قرار دهد.

کسی که نمی تواند به صورت نشسته نماز بخواند باید به پهلو راست بخوابد به گونه ای که جلوی بدن او رو قبله باشد.

اگر در نماز اشتباه صورت به طرف چپ یا راست برگردد آیا نماز باطل است؟

امام و مکارم: اگر به اشتباه و غیر عمدی همه صورت را به طرف راست یا چپ قبله برگرداند احتیاط واجب آن است که نماز را دوباره بخواند؛ ولی اگر سر را کمی برگرداند عمدی باشد یا اشتباهی، نمازش باطل نمی شود. **بهجت و صافی:** اگر به عمد یا اشتباه سر را به طرف راست یا چپ برگرداند، نمازش باطل نمی شود؛ ولی کراهت دارد. **خامنه‌ای:** اگر چرخش صورت قابل توجه و آن قدر نیست که تمام صورت

به طرف راست و یا چپ برگردانده شود، اشکال ندارد. **سبحانی:** اگر از روی عمد یا اشتباه همه صورت را به طرف راست یا چپ قبله برگرداند به گونه‌ای که رو به قبله بودند به آن گفته نشود نمازش باطل است؛ ولی اگر سر را کمی برگرداند عمدی باشد یا اشتباهی، نمازش باطل نمی شود. **سیستانی:** اگر انحراف او عرفاً زیاد باشد، بنا بر احتیاط واجب باید نماز را دوباره بخواند، ولی اگر سر را کمی برگرداند، عمدی باشد یا اشتباهی نمازش باطل نمی شود.

بدن و لباس نمازگزار پوشش

پوشش زن از نامحرم

تمام بدن زن به استثنای کف و روی دست‌ها تا مچ و گردی صورت باید از نامحرم پوشانده شود؛ به شرطی که دست و صورت آرایش و زینت نداشته باشد و الا باید قسمتی را که آرایش کرده یا زینت دارد، از نامحرم بپوشاند. **صافی:** بنا بر احتیاط واجب باید دست و صورت را نیز از نامحرم بپوشاند؛ حتی اگر زینت نداشته باشد.

پوشش مرد از نامحرم

پوشش مرد در مقابل زنان نامحرم باید به چه مقداری باشد؟ **امام و سیستانی:** مردان باید شرمگاه خود را از نامحرم بپوشانند و پوشاندن بقیه بدن از نامحرم واجب نیست. **بهجت و صافی:** پوشاندن عورت از نامحرم واجب است و بنا بر احتیاط واجب مرد باید بدن خود را به استثنای مواضعی که به طور متعارف مردان نمی پوشانند از نامحرم بپوشاند، لذا پوشیدن لباس آستین کوتاه نیز بنا بر احتیاط واجب جایز نیست. **خامنه‌ای:** مرد باید شرمگاه خود را از نامحرم بپوشاند و اگر بداند که نامحرم به بدن او نگاه می کند، بنا بر احتیاط واجب باید بدن خود را به استثنای سر، گردن و دست‌ها بپوشاند. **مکارم:** مرد باید شرمگاه خود را از نامحرم بپوشاند و در صورتی که زنان نامحرم به بدن او نگاه می کنند واجب است بدن را بپوشاند، مگر به مقدار متعارف.

پوشاندن هر جای بدن به قصد به حرام انداختن نامحرم حرام است و در صورتی که نامحرم به بدن مرد نگاه می کند، پوشاندن بازوها از نامحرم واجب است.

پوشش مرد در نماز

✓ مردها، در حال نماز باید شرمگه (عورتین) خود را بپوشانند، حتی اگر کسی آنها را نمی بیند.

پوشش زن در نماز

✓ زن در هنگام نماز باید تمام بدن حتی سر و موی خود را بپوشاند؛ ولی پوشاندن صورت به مقداری که در وضو شسته می شود لازم نیست و همچنین اگر نامحرم او را نبیند، پوشاندن دست ها تا مچ و پاها تا مچ لازم نیست، اما برای آنکه یقین کند که مقدار واجب را پوشانده، باید مقداری از اطراف صورت و قدری پایین تر از مچ را هم بپوشاند.

مکارم: پوشاندن روی پا از نامحرم واجب نیست، چه در نماز یا غیر از نماز؛ هر چند پوشاندن روی پا از نامحرم بهتر است؛ البته در مواردی که نپوشاندن روی پا باعث جلب توجه نامحرم یا منشأ فسادی می شود، پوشاندن روی پا واجب است.

✓ نماز خواندن با چادر مشکی اشکالی ندارد و مکروه هم نیست.
✓ اگر در مکان نماز گزار، مردان نامحرم حضور دارند پوشش کف و روی پا نیز از نامحرم لازم است.
✓ مچ دست ها باید از نامحرم پوشانده شود و در نماز نیز پوشاندن آن واجب است، حتی اگر نامحرم در آنجا حضور نداشته باشد.

صورت اصلاح شده در نماز

اگر در جایی نامحرم نباشد، آیا خانم هایی که موهای صورت و زیر ابرو را برداشته اند، باید در نماز صورت خود را بپوشانند؟ خیر

آیا پوشاندن ابرو ها در نماز، برای خانمی که موهای زیر ابرویش را برداشته، واجب است؟
بجهت، خامنه ای، و صافی: خانمی که موهای زیر ابرویش را برداشته، در صورتی که زینت محسوب شود، باید در حضور نامحرم صورت خود را بپوشاند چه در حال نماز باشد یا نباشد.
امام، سیستانی و مکارم: به این مقدار اشکال ندارد و پوشاندن آن از نامحرم لازم نیست.

صورت آرایش شده در نماز

✓ زنی که صورت خود را آرایش کرده یا کرم سفید کننده زده یا در صورت و دستانش زیور آلات دارد، در صورتی که نامحرم او را نمی بیند، می تواند با همین حالت نماز بخواند.
البته در صورتی که کرم سفید کننده مانع رسیدن پوست پیشانی به مهر شود باید آن را برطرف نماید.

توجه: پوشاندن روی پا در مقابل نامحرم با جوراب نازکی که پوست پا در آن نمایان است جایز نیست و در صورتی که به طور اتفاقی نامحرم در محل نماز حضور پیدا کند بر زن لازم است با گوشه چادر و مانند آن، پای خود را بپوشاند.

پوشاندن کف پا در نماز

آیا پوشاندن کف پا برای پوشاندن در هنگام سجده کردن واجب است؟
پوشاندن کف پا نیز مانند روی پا در نماز واجب نیست؛ به شرطی که نامحرم حضور نداشته باشد.

لذا اگر نامحرم او را می بیند واجب است کف روی پا را بپوشاند.
مکارم: پوشاندن روی پا از نامحرم واجب نیست، چه در نماز یا غیر از نماز؛ هر چند پوشاندن روی پا از نامحرم بهتر است، البته در مواردی که نپوشاندن روی پا باعث جلب توجه نامحرم یا منشأ فسادی می شود، پوشاندن روی پا واجب است.

حکم آرایش هنگام نماز

با توجه به اینکه پوشیدن بهترین لباس ها و زینت کردن در هنگام نماز سفارش شده است، حکم آرایش کردن در مواقع نماز (یعنی استفاده از لوازم آرایشی و عطر ها و... اعم از خارجی و ایرانی) چه می باشد؟

به پوشیدن لباس تمیز و روشن و آراستن ظاهر و خوشبو کردن بدن با عطر در هنگام نماز سفارش شده است؛ اما در باره آرایش چهره در هنگام نماز توصیه ای نرسیده است. بلی اگر پس از وضو گرفتن و قبل از نماز، خانمی آرایش کرده باشد، نماز خواندن با آن اشکال ندارد؛ مگر آن که لوازم آرایشی مانع رسیدن پوست پیشانی به مهر شود.

پوشش موهای مصنوعی

آیا خانم‌ها باید موهای مصنوعی خود را در نماز بپوشانند؟ در نماز، پوشاندن آن واجب نیست؛ ولی در برابر نامحرم (چه در حال نماز و چه در غیر نماز) باید آن را بپوشانند. **خامنه‌ای:** اگر موی مصنوعی عرفاً موی آنها محسوب می‌شود پوشاندن آن در نماز لازم است. **صافی:** پوشاندن موی مصنوعی در حال نماز و از نامحرم واجب نیست مگر آنکه موجب تحریک شهوت نامحرم شود که در این صورت پوشاندن آن از نامحرم واجب است.

نماز با مانتو و روسری

نماز خواندن با مانتو و روسری، اگر مقدار واجب پوشش و شرایط لباس نماز گزار در آن رعایت شود، اشکال ندارد، هر چند نماز با چادر برای رعایت پوشش در نماز، آسانتر و بهتر است.

نماز با بلوز و شلوار

اگر خانمی با بلوز و شلوار نماز بخواند، در صورتی که جاهایی از بدن را که باید پوشیده شود، بپوشاند نمازش صحیح است. البته باید سایر شرایط لباس نماز گزار را نیز رعایت کند.

توجه: اگر بلوز و شلوار یا لباس‌هایی به تن کند که باعث جلب توجه نامحرم شود یا به گونه‌ای باشد که بر جستگی‌های بدن زن در آن پیدای تحریک کننده باشد، باید بدن را بیش از آن چه برای نماز کافی است، با چادر مانتوی مناسب بپوشاند، گناه کرده است؛ ولی نماز خواندن با آن لباس باطل نیست.

نماز با چادر نازک

نماز با چادر نازک که از پشت آن بدن و موی نماز گزار نمایان باشد، باطل است.

کنار رفتن پوشش زن در نماز

اگر در نماز، برای لحظه کوتاهی و بدون اختیار یکی از اعضای که خانم‌ها باید در حال نماز بپوشانند، دیده شود، حکم نماز آنها چیست؟ اگر بی اختیار باشد، نمازش اشکال ندارد؛ ولی باید فوراً بپوشاند.

بیرون بودن غیر عمدی موها

اگر خانمی در بین نماز متوجه شود که موهای او از چادر بیرون آمده، تکلیفش چیست؟ باید موهای بیرون آمده را بلافاصله بپوشاند و نمازش را ادامه دهد و نمازش صحیح است. **بهجت:** باید آن را فوری و بدون فاصله بپوشاند و نمازش صحیح است، گر چه احتیاط مستحب این است که بعد از پایان نماز، آن نماز را دوباره بخواند. **صافی:** باید آن را بپوشاند و بنا بر احتیاط واجب نماز را تمام کند و دوباره بخواند.

علم به بیرون بودن موها بعد از نماز

اگر خانمی بعد از نماز بفهمد که موهای او در بین نماز از چادر بیرون بوده، تکلیفش چیست؟ نمازی که خوانده صحیح است و دوباره خواندن لازم نیست.

پوشش خانم‌ها در رکوع

خانمی هنگام نماز چادر را روی صورت خود می‌کشد و پوشش وی کامل می‌شود، امام هنگام رکوع (چنانچه به فرض شخص دیگری از پایین نگاه کند) پوشش وی کامل نیست، نمازش چه حکمی دارد؟

بهجت، خامنه‌ای، صافی و مکارم: اشکال ندارد. **سیستانی:** بنا بر احتیاط واجب کفایت نمی‌کند.

نمایان بودن ساعد از زیر چادر

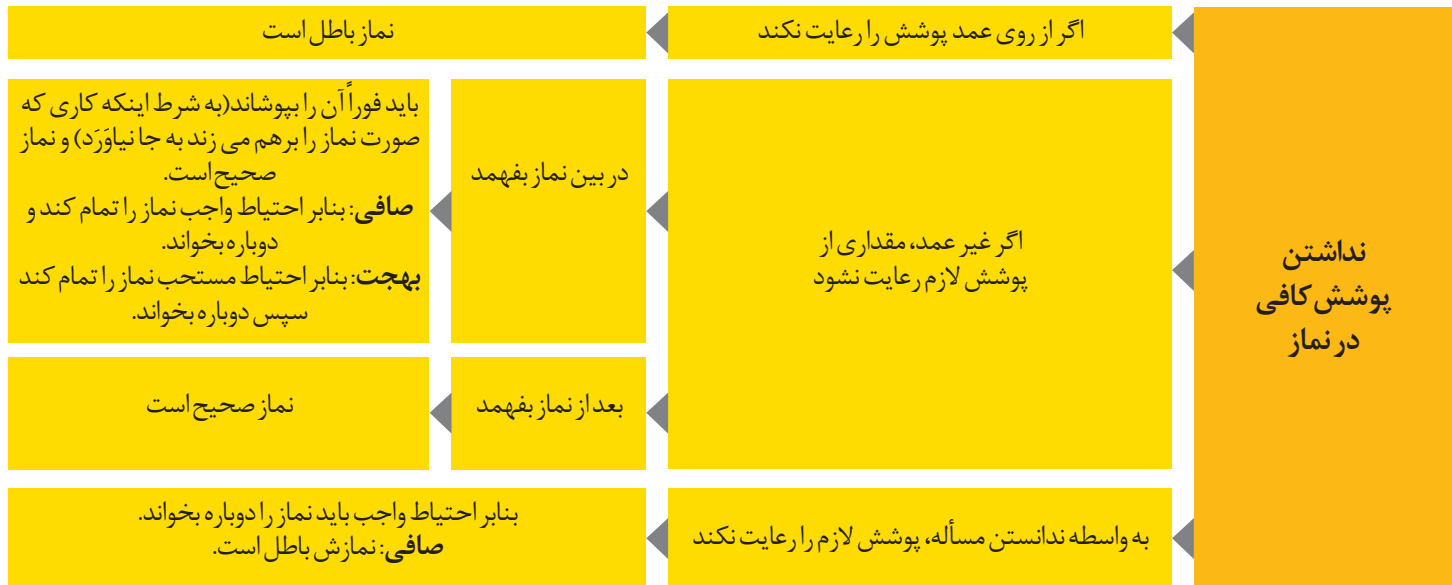
خانمی هنگام نماز چادر را روی صورت خود می‌کشد و پوشش وی کامل می‌شود، به طوری که اگر کسی نگاه کند جایی از بدن او پیدانگردد؛ ولی چنانچه خودش از زیر چادر نگاه کند چون پیراهن آستین کوتاه پوشیده، ساق دست و بازو را می‌بیند، در چنین حالتی نمازش چه حکمی دارد؟ **بهجت، خامنه‌ای و صافی:** اشکال ندارد.

سیستانی و مکارم: احتیاط واجب آنست که طوری بپوشاند که خودش هم نبیند.

توجه: دیدن مهر در نماز لازم نیست؛ لذا خانم‌هایی که در نماز چادر خود را روی صورت می‌کشند نمازشان اشکال ندارد.

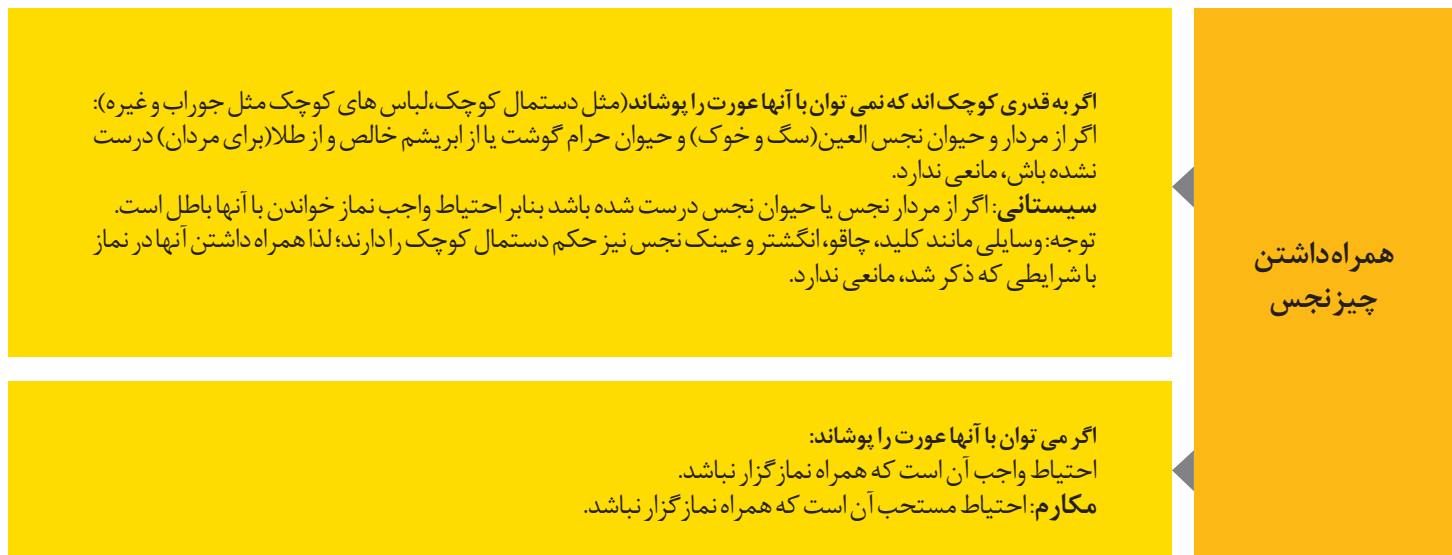
عدم رعایت پوشش در نماز

اگر کسی در نماز پوشش کافی نداشته باشد احکامی دارد که در جدول آمده است:

پاک بودن لباس و بدن نمازگزار (همراه داشتن اشیای نجس در نماز)

اگر دستمال نجسی در جیب لباس نمازگزار باشد، آیا نماز او صحیح است؟

- همراه داشتن جوراب ساقه کوتاهی که نجس شده، در نماز اشکال ندارد (به شرطی که نجاست به لباس یا بدن نماز گزار سرایت نکند).
- بودن دستمال کاغذی نجس در جیب نماز گزار اشکالی ندارد (به شرطی که نجاست به لباس یا بدن نماز گزار سرایت نکند).
- اگر گوشی «تلفن همراه» نجس باشد، قرار دادن آن در جیب، هنگام نماز اشکالی ندارد (به شرطی که نجاست به لباس یا بدن نماز گزار سرایت نکند)...

لباس امام مجتبی (علیه السلام)

در حدیث آمده است: كَانَ حَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ، لَيْسَ أَجُودَ ثِيَابَهُ؛ امام حسن علیه السلام هنگام نماز بهترین جامه‌هایش را می‌پوشید

دانستن نجاست لباس در بین نماز

نماز گزاری در حال نماز خواندن و یا در پایان نماز متوجه می‌شود که بخشی از لباسش و یا قسمتی از فرش محل اقامه نمازش نجس است، تکلیف نمازش را بفرمایید؟
نجس بودن فرش، ضرری به نماز نمی‌زند، مگر در صورتی که فرش و یا بدن و یا لباس نماز گزار مرطوب یا خیس باشد، به طوری که نجاست فرش به بدن یا لباس سرایت کند.
توضیح: می‌توانید حالات و احکام مختلف نجاست لباس نماز گزار را در جدول زیر مشاهده فرمایید:

یقین به نجاست لباس بعد از نماز

در یک سانحه رانندگی مجروح شدم و پس از آن در بعضی اوقات بدون اینکه متوجه شوم خون از بدنم جاری می‌شود؛ گاهی نیز نماز می‌شود متوجه می‌شوم لباسم خونی بوده در حالیکه وقت نماز هم به پایان رسیده است، آیا باید نماز مرا قضا کنم؟

چون پس از پایان نماز متوجه شده‌اید که لباس شما نجس بوده، نماز صحیح است و قضا ندارد؛ بلکه چنانچه تطهیر خون جراح، مشقت داشته باشد، یا موجب سختی و اذیت شما باشد، آب کشیدن لازم نیست و نماز خواندن با آن اشکال ندارد.

نمازی که خوانده صحیح است.

اگر بعد از نماز متوجه شود که لباسش نجس بوده:

نمازی که خوانده باطل است.

اگر وقت وسعت دارد که دوباره با لباس پاک نماز بخواند:

اگر بعد از نماز متوجه شود که لباسش قبل از شروع نماز نجس بوده:

باید در بین نماز لباس را آب بکشد یا عوض کند و یا اگر پوشش دیگری دارد که برای نماز کافی باشد، لباس را بیرون آورد.

چنانچه آب کشیدن لباس یا عوض کردن یا بیرون آوردن لباس نجس، نماز را به هم نزنند:

اگر در بین نماز لباسش نجس شود و وقت هم داشته باشد:

باید نماز را بشکند و با لباس پاک نماز بخواند.

چنانچه آب کشیدن لباس یا عوض کردن یا بیرون آوردن آن، حالت نماز را به هم نزنند:

اگر در تنگی وقت هفمید که لباسش نجس شده:

باید چنین کند و نماز را تمام کند.

در صورتی که آب کشیدن یا عوض کردن یا بیرون آوردن لباس، نماز را به هم نمی‌زند و می‌تواند لباس را بیرون آورد:

اگر نتواند لباس را آب بکشد یا عوض کند یا بیرون آوردن لباس، حالت نماز را به هم می‌زند:

باید لباس را بیرون آورد و به دستور نماز برهنگان نماز بخواند.

اطلاع دادن به نمازگزار از نجاست لباسش

اگر بدانیم لباس کسی نجس است و ممکن است با آن نماز بخواند و به او نگوئیم، اشکال دارد؟
لازم نیست به او بگوئید.

آگاهی از نجاست لباس یا بدن بعد از نماز

اگر کسی بعد از نماز متوجه شود لباس یا بدنش نجس بوده، و قبل از نماز این موضوع را نمی دانسته، آیا نمازش صحیح است؟
آری نماز او صحیح است.

مواردی که می توان با بدن و لباس نجس نماز خواند

بدن

۱. ناچار (مضطر) باشد با بدن نجس نماز بخواند.
۲. به واسطه زخم یا جراحت یا دمل، بدن خون آلود شده باشد.
۳. خون موجود در بدن کمتر از درهم باشد.

لباس

۱. ناچار باشد با لباس نجس نماز بخواند.
۲. به واسطه زخم یا جراحت یا دمل، بدن خون آلود شده باشد.
۳. خون موجود در بدن کمتر از درهم باشد.
۴. لباس های کوچک نماز گزار که با آنها نمی توان عورت را پوشاند نجس باشد مثل جوراب و دستکش؛ به شرط اینکه از مردار و حیوان حرام گوشت نباشند.
۵. لباس زنی که پرستار بچه است (با شرایطی که در کتب فقهی آمده).

اشیا

اشیا و زیور آلاتی که همراه نماز گزار می باشد. مثل انگشتر، تسبیح و....

معنای اضطرار در طهارت بدن و لباس

منظور از اضطراری که در آن حال می توان با لباس و بدن نجس نماز خواند چیست؟

امام: اگر انسان به دلیل نبودن آب، یا سرمای شدید نتواند لباس خود را تطهیر کند، اضطرار است؛ و اما اگر در شرایط معمولی تطهیر بدن و لباس ممکن نباشد، ولی می تواند برهنه نماز بخواند، باید برهنه نماز بخواند و اگر به مقدار پوشاندن عورت، لباس پاکیزه دارد باید فقط همان را بپوشد.

نماز با فراموشی نجاست بدن و لباس

✓ اگر شخصی، نجاست لباس یا بدنش را فراموش کرده و با همان حالت نماز خوانده باشد، باید نماز را دوباره بخواند و اگر وقت آن گذشته است، قضا کند.

سیستانی: اگر فراموشی او از روی بی اعتنائی باشد، بنا بر احتیاط واجب باید دوباره بخواند و اگر وقت گذشته است، قضا کند در غیر این صورت لازم نیست نماز را دوباره بخواند.

خامنه ای: اگر بدن یا لباس نماز گزار خون زخم یا جراحت یا دمل باشد، و آب کشیدن بدن یا لباس یا عوض کردن لباس برای بیشتر مردم (یا برای خصوص او) سخت است تا وقتی که زخم، جراحت یا دمل خوب نشده است می تواند با آن خون نماز بخواند و همچنین است اگر چرکی که با خون بیرون آمده یا دارویی که روی زخم گذاشته نجس شده در بدن یا لباس او باشد.

❖ شرایط خون کمتر از درهم در لباس و بدن نمازگزار

اگر خون کمتر از درهم در بدن یا لباس نمازگزار باشد با چند شرط اشکال ندارد:

۱. از خونهای سه گانه نباشد

امام: خون حیض، نفاس و بنابر احتیاط واجب استحاضه نباشد.

بہجت: بنابر احتیاط واجب خون حیض، نفاس و استحاضه نباشد.

خامنه‌ای، سبجانی، سیستانی و صافی: خون حیض و بنابر احتیاط واجب نفاس و استحاضه نباشد.

۲. خون سگ، خوک، مردار، کافر، حیوان حرام گوشت نباشد

امام: بنابر احتیاط مستحب از خون سگ، خوک، کافر، حیوان حرام گوشت و مردار نباشد.

بہجت، سبجانی، سیستانی و مکارم: بنابر احتیاط واجب از خون سگ، خوک، کافر، حیوان حرام گوشت و مردار نباشد.

خامنه‌ای و صافی: خون سگ، خوک، کافر، حیوان حرام گوشت مردار نباشد.

۳. نجاست دیگری به خون اضافه نشود

برای مثال اگر یک قطره بول روی خون بریزد {بہجت و سیستانی: در

صورتی که بول به بدن یا لباس برسد (سیستانی: بلکه اگر هم به بدن و لباس نرسد بنابر احتیاط) { نماز خواندن با آن جایز نیست.

۴. رطوبتی از بیرون خون اضافه نشده باشد

امام، خامنه‌ای، سبجانی و صافی: اگر رطوبت مخلوط به خون شود و از بین برود و مجموع آنها هم بیش از اندازه مجاز نشود در این صورت نماز صحیح است.

سیستانی: اگر رطوبتی به خون کمتر از درهم برسد و از حدود خون تجاوز کند و اطراف را آلوده کند، نماز با آن باطل است اگر چه خون و رطوبتی که به آن رسیده به اندازه درهم نباشد؛ ولی اگر رطوبت فقط به خون برسد و اطراف را آلوده نکند، نماز خواندن با آن اشکال ندارد. بہجت: اگر رطوبتی به خون کمتر از درهم برسد که اطراف را آلوده کند در صورتی که خون و رطوبت که به آن رسیده به اندازه درهم نباشد، نماز صحیح است.

توجه:

۱. اگر بدن یا لباس خونی نشود، ولی رطوبت باعث شود، لباسی که با خون بر خورد کرده، نجس شود، اگر چه مقداری که نجس شده کمتر از درهم باشد نمی شود با آن نماز خواند.

بہجت: اگر مقدار نجس شده کمتر از درهم باشد، می شود با آن نماز خواند.

۲. اگر خون و رطوبتی که به آن رسیده به اندازه درهم یا بیشتر شود و اطراف را آلوده کند نماز با آن باطل است، بلکه اگر رطوبت و خون به اندازه درهم نشود و اطراف را هم آلوده نکند نماز خواندن با آن اشکال دارد، ولی اگر رطوبت مخلوط به خون شود و از بین برود، نماز صحیح است.

❖ تطهیر دندان مصنوعی برای نماز

اگر دندان‌های مصنوعی به واسطه خون دهان یا به سبب دیگری نجس شده باشد آیا شستن آن برای نماز لازم است؟ بہجت: لازم نیست.

خامنه‌ای: اگر ظاهر دهان پاک باشد نماز صحیح است.

اگر به واسطه خونی شدن دهان، دندان مصنوعی نیز با خون تماس پیدا کند، آیا می توان بدون بیرون آوردن آن نسبت به تطهیر آن اقدام نمود؟

بہجت، خامنه‌ای و مکارم: آری، بعد از برطرف شدن خون، قابل تطهیر است.

سیستانی: با برطرف شدن خون دندان مصنوعی خود به خود پاک می شود.

❖ خون ریزی دهان و دندان در نماز

اگر در حال نماز دهان یا دندان نمازگزار خون بیاید، آیا نماز باطل می شود؟

اگر خون در دهان باشد، موجب بطلان نماز نیست؛ ولی اگر (خون دهان به مقدار درهم و بیشتر) به ظاهر لب رسیده باشد (خامنه‌ای: اگر امکان آن کشیدن به گونه‌ای که نماز به هم نخورد و وجود نداشته باشد در وسعت وقت) باید نماز را رها کند و دهان را آب بکشد و سپس نماز بخواند و اگر کمتر از درهم باشد و با آب دهان آمیخته شود و خارج شود آن هم برای نماز اشکال دارد.

بہجت: اگر ظاهر پاک باشد نمازش صحیح است.

✦ نجس شدن دندان پر شده

دندانم را پر کرده‌ام و دهانم به خون لثه نجس شد؛ آیا پس از برطرف شدن خون، دندان مذکور پاک است؟
پهجت، خامنه‌ای و مکارم: بعد از برطرف کردن خون، باید آن قسمت پر شده را تطهیر کرد.
سیستانی: در صورتی که خون زایل شود، دندان پر شده پاک می‌شود و نیاز به آب کشیدن نیست.

✦ نماز با خون بیمار

✦ اگر در مواقع معالجه، دست انسان به خون ناشی از تزییق یا جراحتی که در بدن بیمار وجود دارد (و بیش از مساحت یک درهم که معادل بند انگشت سبابه است) آلوده شود، باید برای نماز، آن را برطرف نماید و نماز خواندن با آن صحیح نیست.

✦ خون آمدن از بدن در نماز

اگر در بین نماز، یکی از اعضای بدن خون ریزی کند، آیا باید نماز را قطع کرد؟
اگر امکان آب کشیدن به طوریکه صورت نماز را برهم نزنند وجود داشته باشد باید آن را آب بکشد و گرنه در وسعت وقت باید نماز را قطع نموده و با بدن پاک نماز بخواند و اگر وقت تنگ است باید با همان وضعیت نماز را تمام کند و نمازش صحیح است؛ البته آن مقدار خونی که به بدن یا لباس رسیده اگر کمتر از مقدار مساحت یک درهم که تقریباً معادل بند انگشت سبابه است باشد، نماز صحیح است.

✦ نماز بازخم‌های به هم چسبیده و پراکنده

✦ اگر چند زخم در بدن باشد و آنقدر به هم نزدیک باشند که یک زخم حساب شود تا وقتی همه خوب نشده‌اند نماز خواندن با خون آنها اشکال ندارد؛ ولی اگر به قدری از هم دور باشند که هر کدام یک زخم حساب شود، هر کدام که خوب شد باید برای نماز بدن و لباس را از خون آن آب بکشد.

✦ نماز با رطوبت ناشی از زخم

✦ اگر جایی از بدن یا لباس که بازخم فاصله دارد به رطوبت زخم نجس شود جایز نیست با آن بخواند؛ ولی اگر مقداری از بدن یا لباس که (نزدیک زخم است) معمولاً به رطوبت آن آلوده می‌شود نجس شود، نماز خواندن با آن مانعی ندارد.

✦ خون آمدن از بینی در نماز

اگر کسی بین نماز خون دماغ شود حکم نمازش چیست؟
اگر امکان آب کشیدن به گونه‌ای که نماز را به هم نزنند وجود داشته باشد، باید آن را آب بکشد و گرنه اگر وقت برای دوباره خواندن نماز وجود دارد، باید نماز را قطع نموده و با بدن پاک نماز بخواند و اگر وقت تنگ است باید با همان وضعیت نماز را تمام کند و نمازش صحیح است؛ البته این حالت هادر صورتی است که خون بیش از مقدار یک درهم باشد، ولی اگر کمتر باشد (با شرایطی که در مسائل قبل آمد) اشکال ندارد.

✦ نماز با وجود خون داخل بینی

آیا خون داخل بینی که بیرون نمی‌آید، ولی با آینه دیده می‌شود؛ برای نماز اشکال دارد؟
خیر.

✦ نماز با خون ناچیز زخم

✦ اگر در بدن یا لباس نماز گزار، خون بریدگی یا زخمی باشد که به زودی خوب می‌شود و شستن آن آسان است، در صورتی که از مقدار یک درهم بیشتر باشد، نماز او باطل است.

✦ مستحبات پوشش نماز گزار

✦ چند چیز در لباس و پوشش نماز گزار مستحب است: لباس سفید، پوشیدن عبا، به تن داشتن پاکیزه‌ترین لباس‌ها، استعمال بوی خوش و دست کردن انگشتر عقیق.

توجه: برای زن واجب است که حجاب کامل (شرعی) را با هر لباس مناسبی، در برابر مرد نامحرم رعایت کند، چه نامحرم مسلمان باشد یا کافر، در کشورهای اسلامی باشد یا غیر اسلامی؛ ولی بی‌شک چادر به عنوان حجاب برتر (به ویژه در اماکن مذهبی) از ارزش والای برخوردار است

مکروهات پوشش نماز گزار

- ✓ پوشش‌های زیر در نماز مکروه است:
- ۱. لباس سیاه (به جز عبا و چادر مشکی)؛
- ۲. لباس چرک
- ۳. لباس تنگ
- ۴. لباس شراب خوار
- ۵. لباس کسی که از نجاست پرهیز نمی‌کند
- ۶. لباسی که تصویر انسان یا حیوان دارد
- ۷. لباس با دکمه‌های باز
- ۸. به دست کردن انگشتری که نقش انسان یا حیوان دارد
- ۹. نقاب (پوشیه) زدن.

نجاست زیر انداز در نماز خوابیده

شخصی که نماز را خوابیده می‌خواند، در صورتی که پارچه‌ای که زیرش انداخته نجس باشد، آیا برای نماز اشکال دارد یا خیر؟ مانعی ندارد؛ اما نباید طوری رطوبت داشته باشد که نجاست به بدن یا لباس او برسد.

پاکی محل سجده

✓ مَهر یا چیز دیگری که بر آن سجده می‌کند باید پاک باشد؛ ولی اگر مهر را روی فرش نجس بگذارد یا یک طرف مهر نجس باشد و پیشانی را بر طرف دیگر بگذارد اشکالی ندارد، به شرطی که نجاست به پیشانی سرایت نکند.

واجبات قیام

- ✓ در حالت قیام واجب است موارد زیر رعایت شود:
- ۱. به جایی یا چیزی تکیه نکردن
- ۲. بدن را حرکت ندادن و به طرفی خم نشدن
- ۳. روی هر دو پا ایستادن
- ۴. پاها را بیش از اندازه باز نگه داشتن.

توجه: در حالت قیام برخی از اعمال مستحب است مانند:

راست نگه داشتن بدن (خم نشدن و کج نایستادن)؛ گذاشتن دست‌ها روی ران‌ها، به هم چسباندن انگشتان؛ نگاه کردن به جای سجده؛ باخضوع و خشوع بودند؛ پس و پیش (جلو و عقب) نگذاشتن پاها.

نماز ایستاده با ترس از ضرر

✓ کسی که می‌تواند بایستد، اگر بترسد که به واسطه ایستادن مریض شود یا ضرری به او برسد، می‌تواند نشسته نماز بخواند؛ بلکه اگر ایستادن او ضرر قابل توجهی داشته باشد باید نشسته نماز بخواند و اگر از نشستن هم بترسد می‌تواند خوابیده نماز بخواند.

مقدم بودن نماز ایستاده بر نشسته و خوابیده

✓ تا انسان می‌تواند ایستاده نماز بخواند نباید بنشیند؛ بنابراین کسی که در موقع ایستادن بدنش حرکت می‌کند یا مجبور است به چیزی تکیه دهد یا بدنش را کج کند یا خم شود یا پاها را بیش از معمول باز بگذارد، باید هر طور که می‌تواند ایستاده نماز بخواند و اگر به هیچ وجه، حتی مثل حالت رکوع هم نتواند بایستد باید راست بنشیند و نشسته نماز بخواند.

مکارم: کسی که نمی‌تواند ایستاده نماز بخواند باید بنشیند ولی اگر بتواند بایستد و به عصا یا دیوار و مانند آن تکیه کند یا پاهایش را از هم دور بگذارد باید ایستاده نماز بخواند مگر این که فوق العاده برای او زحمت داشته باشد.

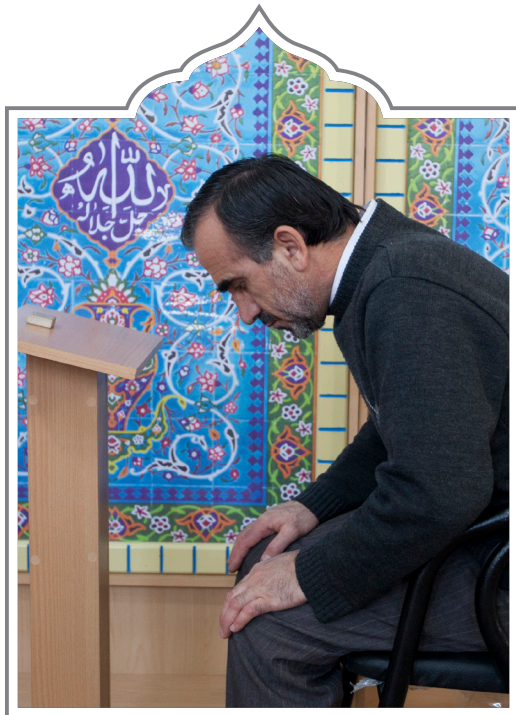
- اگر نماز گزار نتواند بدون تکیه زدن به عصا و مانند آن نماز بخواند می‌تواند از عصا یا تکیه گاه استفاده کند.
- لازم نیست سر انگشتان پا رو به قبله باشد، هر چند این کار به فتوای برخی از مراجع مستحب است. همچنین لازم نیست سنگینی بدن روی هر دو پا باشد.

قیام بعد از رکوع

✓ بعد از تمام شدن ذکر رکوع، نماز گزار باید دست راست بایستد و وقتی بدن آرام گرفت به سجده رود و اگر به عمد پیش از ایستادن یا پیش از آرام گرفتن بدن، به سجده برود نمازش باطل است.

افراد ناتوان از ایستادن

✓ کسی که نمی‌تواند تمام نماز را ایستاده بخواند، هر مقدار را که می‌تواند ایستاده و بقیه اعمال را نشسته بخواند و اگر به صورت نشسته هم نتوانست خوابیده انجام دهد.

✦ نماز خواندن با عصا

آیا اگر پیر مردی هنگام نماز بر عصایش تکیه کند، یا روی صندلی بنشیند نمازش باطل می شود؟
اگر بدون تکیه بر عصا و نشستن روی صندلی نتواند نماز بخواند، کمک گرفتن از این وسایل اشکال ندارد.

✦ سجده بادمیایی جلو باز

اگر نماز گزار در نماز دمیایی جلو باز پیشش؛ و در هنگام سجده انگشت شستش را به زمین بگذارد، آیا نمازش صحیح است؟
مانع ندارد.

توجه: نماز خواندن با دستکش نیز اشکال ندارد.

✦ گذاشتن مهر بر پیشانی

فردی که به علت درد گردن نمی تواند سر بر مهر بگذارد، آیا می تواند مهر را بر پیشانی بگذارد؟
باید مهر را بر چیز بلندی گذاشته و طوری پیشانی را بر آن بگذارد که بگویند، سجده کرده است؛ و بنا بر احتیاط واجب کف دستها و زانوهای انگشتان را به طور معمول بر زمین بگذارد و کسی که هیچ نمی تواند خم شود برای سجده باید سر را به قصد سجده خم کند و برای برخواستن از سجده، سر را بلند نماید.

توجه: اگر چیزی که مهر را روی آن بگذارد وجود ندارد، در صورتی که می تواند و مشقت ندارد، باید آن را با دست بلند کند و پیشانی را بر آن بگذارد و اگر مهر را بالا بیاورد و به پیشانی بچسباند (بدون اینکه سر خود را و لو اندکی خم کند)، سجده صحیح نیست.

✦ سجده فردی که درد زانو دارد

به علت درد زانو اگر بخواهم هفت عضو که موقع سجده واجب است بر زمین بگذارم، پس از سجده قادر به نشستن نیستم، آیا می توانم چهار زانو و بدون این که سر انگشتان پارا بر زمین بگذارم، سجده کنم؟
می توانید همان عضو از اعضای سجده را که عذر دارید بر زمین نگذارید.

✦ نشسته خواندن نماز قضا

آیا نماز قضا را می توان نشسته خواند؟
اگر امکان ایستادن برایش فراهم باشد یا به خوب شدن در آینده امیدوار باشد، احتیاط واجب آن است که نمازهای قضا را تاخیر بیندازد تا پس از خوب شدن آنها را به صورت ایستاده انجام دهد؛ مگر اینکه بداند عذرش تا آخر عمر باقی می ماند یا خوف داشته باشد که به طور ناگهانی بمیرد.

✦ ناتوانی در انجام روزه و نماز قضا

در صورتی که فردی توانایی به جا آوردن قضای نماز و روزه های فوت شده خود را نداشته باشد (نه از لحاظ مالی و نه جسمی) تکلیف او چیست؟
در مورد قضای نماز:

اگر امید به خوب شدن ندارد و واجب است به هر کیفیتی که می تواند آن را انجام دهد؛ برای مثال اگر نمی تواند بایستد، نشسته و اگر نشسته هم نمی تواند خوابیده بخواند، و در هر صورت اگر انجام نداد باید وصیت کند تا پس از مرگ او بر طبق وظیفه عمل شود؛ ولی در صورت امید به خوب شدن احتیاط واجب آن است که تاخیر بیندازد تا پس از خوب شدن آن را انجام دهد.

در مورد قضای روزه:

اگر به هیچ وجه تا آخر عمر نتواند به جا آورد، باید وصیت کند که از مال خودش برای قضای آنها اجیر بگیرد؛ بلکه اگر مال ندارد ولی احتمال می دهد کسی بدون آنکه چیزی بگیرد، آنها را انجام خواهد داد، باز هم واجب است وصیت نماید.

مکارم: نمازهای گذشته را به تدریج به مقداری که توانایی دارد، قضا کنید.

❖ نمازهای فوت شده در حال بی‌هوشی

شخصی که مدت دو یا سه روز بی‌هوش بوده، آیا نمازهایی که در این مدت نخوانده قضا دارد یا خیر؟
اگر تمام وقت بی‌هوش بوده و به دست خودش بی‌هوش نشده، قضا ندارد.
خامنه ای و مکارم: نماز در مواقع بی‌هوشی قضا ندارد.

❖ سجده با وجود جوش و دُمَل

✓ اگر در پیشانی دُمَل یا زخم مانند آن باشد و نتواند آن را هر چند بدون فشار بر زمین بگذارد، چنانچه ممکن است باید با جای سالم پیشانی سجده کند و اگر ممکن نیست باید زمین را گود کند و دُمَل را در گودال و جای سالم رابه مقداری که برای سجده کافی باشد بر زمین بگذارد یا اگر مُهر دارد، مهر را در کنار پیشانی یا در هر دو طرف قرار دهد و آن قدر از زمین بلند کند که در وسط آن قرار گیرد؛ البته باید دقت کند که مهر از چهار انگشت بسته بلندتر نباشد.

❖ آمدن خون از پیشانی هنگام سجده

وسط پیشانی ام جوش زده و اگر در سجده آن را روی مهر بگذارم، خونی می‌شود، چگونه سجده کنم؟
تمام پیشانی جای سجده است، لذا اگر تمام قسمت پیشانی آلوده به خون نباشد باید با قسمت سالم پیشانی، سجده کنید تا پیشانی و مهر خونی نشود.

اگر در بین نماز هنگام تماس پیشانی با مهر از پیشانی قدری خون بیاید و مهر را خونی نماید نماز صحیح است یا خیر؟
اگر تمام قسمتی که پیشانی روی آن قرار گرفته، آلوده به خون نشده باشد و مقدار خون پیشانی نیز کمتر از درهم (کمتر از مقدار بند انگشت سبّابه) باشد، اگر قسمت پاک پیشانی بر روی قسمت پاک مهر قرار بگیرد (به طوری که قسمت پاک مهر به اندازه مقدار لازم برای سجده باشد)، نماز صحیح است و اشکال ندارد.

در متن کتاب، تنها به ذکر اسامی مراجع بزرگوار به اختصار بسنده شده است؛ بدین وسیله از ساحت آن بزرگواران پوزش می‌خواهیم و از درگاه خدای بزرگ برایشان دوام سعادت را مسألت می‌کنیم.

منبع: رساله مصور، انتشارات موسسه اطلس تاریخ شیعه

دبیرخانه شورای عالی اقامه نماز
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات
بهداشتی- درمانی استان قزوین

